

HÁDA BÉLA

A 2019. évi indiai választások

A legutóbbi indiai általános törvényhozási választásokat hét fázisban tartották meg, 2019. április 11. és május 19. között. Ennek eredményeképpen Naréndra Dámodárdász Módi eddig is kormányzó hindu nacionalista kabinetje hivatalban maradhat. Módi pártja, a jobbközép Bháratija Dzsanaatá Párt 303 helyet szerzett a parlament alsóházában, tovább növelve eddig is meglévő többségét. A fő ellenzéki párt, a balközép Indiai Nemzeti Kongresszus mindössze 52 mandátumot szerzett, de megerősítheti vezető pozícióját a politikai küzdőtér bal oldalán. Ugyanakkor a kormány újabb ötéves mandátuma azt jelenti, hogy a BJP konszolidálhatja a hindu nacionalizmus ideológiai alapjaira támaszkodó gazdasági és társadalmi programjait. E tanulmány áttekintést nyújt az indiai törvényhozás és kormányzat alapvető struktúrájáról, a két nagy pártról és azok szövetségeseiről, a kampányról, valamint a választások eredményeiről. Azonban ez nem minden.

A nacionalizmus erősödése nem tipikus indiai jelenség. Világszerte megfigyelhetjük a legkülönfélébb történelmi, társadalmi és kulturális háttérrel rendelkező országokban. Napjainkban a hindu nacionalista politikai eszmeiség és gyakorlat sok feszültséget idéz fel a fragmentált és multikulturális indiai társadalomban, különösen a domináns hinduk és a muszlim kisebbség között. Dzsammu és Kasmír állam jelenleg zajló átszervezése a legújabb példa erre. A politikai kommunikáció dacára ezen akció oka egyértelműen ideológiai és komolyan sérti a helyi muszlim közösség érdekeit. India mély változásoknak néz elébe eredetileg szekuláris és demokratikus politikai kultúrája tekintetében. Az első kormányok területi nacionalizmusát felváltotta egy vallási-civilizációs alapokon nyugvó nemzetépítési terv, amely a teljes hindu dominancia megvalósítására törekszik Indiában. E folyamat sok következménye kérdéses manapság, ám azt megjósolhatjuk, hogy a dél-ázsiai ország társadalma nagy árat fog fizetni ezért az újszerű nemzeti identitásért.

Indiát némileg közhelyszámba menően a Föld legnépesebb demokráciájának szokás nevezni. Ha tudomásul is vesszük azokat a jobbára nyugati értelmiségi gondolatmeneteket, amelyek e demokrácia gyakorlati, az indiaiak mindennapi kultúrájában is gyökeret vert megnyilvánulásaival kapcsolatban fogalmaznak meg kritikákat, az nem vitatható, hogy az ország alkotmányos struktúrája, illetve a legalább ötévente lezajló többpárti, versengő törvényhozási választások szabályai megfelelnek a demokrácia kritériumainak. Az elnevezés tehát akkor sem megalapozatlan, ha az indiai politikai kultúrát senki nem tévesztené össze a némettel, vagy az amerikaival. India mindemelllett a jelenkori nemzetközi rendszer egyik legjelentősebb, gyorsan erősödő hatalmi tényezője is, minek következtében politikai rendszerének formálódása, kormányának összetétele és eszmei orientációja nem érdektelen a kívülállók számára sem.

Legutóbb 2019. április 11. és május 19. között, hét fázisra osztva tartották meg a dél-ázsiai óriásállam törvényhozási választásait. Tétjük nem pusztán a kormány összetételének meghatározása volt, hanem arról is tanúskodtak, hogy mennyire tartós jelenség a Bháratija Dzsanaatá Párt (*Indiai Néppárt; BJP*) köré szerveződött indiai jobbközép-hindu nacionalista erők belpolitikai dominanciája. Utóbbi kérdés különösen foglalkoztatta a stratégiai elemzőket, minthogy egyrészt egy globálisan megfigyelhető eszmei tendenciába illeszkedik¹, másrészt lényegi hatással lehet a térség stabilitására a hindu-muszlim, valamint az indiai-pakisztáni viszonyrendszerek alakulásán keresztül. Az eredmény lényegében igazolta a várakozásokat és megerősítette hivatalában a regnáló Naréndra Dámodárdász Módi kormányfőt.

Jelen tanulmány ismerteti India választási és törvényhozási rendszerének legfontosabb jellemzőit, elemzi a választások eredményeit és mindennek tükrében tanulságokat von le az ország belpolitikai fejlődésének alaptendenciáiról.

1. Az indiai törvényhozás és kormány

Az indiai állam törvényhozási struktúrája részben történelmi okokból, részben pedig a legnagyobb saját nyelvvel, illetve regionális identitással rendelkező csoportok érdekében vállalt hatalommegosztási elv miatt két szintet foglal magában. Ezek a szövetségi állami törvényhozó testületek, valamint a szövetségi törvényhozás szintjei. Az alábbiakban ezeknek szentelünk részletesebb figyelmet.

Az indiai szövetségi parlamentet a közvetlenül választott alsóház és a közvetetten választott felsőház alkotja. Előbbi a Lók Szabhá (Nép Háza), utóbbi a Rádzsja Szabhá (Államok Tanácsa) nevet viseli.² Választójoggal minden 18. életévét betöltött, önálló politikai részvételt kizáró hatás (pl. egészségügyi alkalmatlanság), vagy jogi intézkedés (pl. közügyektől eltiltás) alatt nem álló indiai állampolgár rendelkezik. A tényleges részvétel a választásokon ugyanakkor előzetes regisztrációhoz kötött.³ Ennek, valamint a részvételi kultúra gyengeségének is köszönhetően az ország 1947. évi függetlenné válását követő 15 általános választás összességében nem túl magas, 55-64% közötti részvétel mellett zajlott le. Ehhez képest át-

¹ A nacionalizmus megerősödése a politikai gondolkodásban, mely gyakran együtt jár a belpolitikai jobbratolódással, a legkülönbözőbb történelmi és kulturális jellemzőkkel bíró társadalmak részéről figyelhető meg napjainkban. Mindez persze nem egységesen érvényesülő jelenség, konkrét okai és megnyilvánulásai nagy eltérést mutathatnak. Az elmúlt évek során a nemzetközi rendszer jelentős hatalmainak (USA, Kína, Japán, India, Brazília stb.) körében is érvényesülő tendenciát azonban élénk figyelem kíséri a politikai értelmiség részéről. A folyamat egyetemes fókuszú elemzését ld. pl.: Florian BIEBER: „Is Nationalism on the Rise? Assessing Global Trends” *Ethnopolitics*, 2018/5. 519–540.; más megközelítésben pedig: ft.com/content/59a37a38-7857-11e8-8e67-1e1a0846c475

² *The Constitution of India*

³ eci.nic.in/eci_main1/electoral_law.aspx

törést jelentett a 2014. évi voksolás, ahol már a polgárok 66,4%-a jelent meg.⁴ A 2019. évi választási folyamat országos átlagban 67,47%-os részvételi aránya pedig lényegében rekordnak számított. Mindez persze itt is erősíti a törvényhozás legitimitását.

A *Lók Szabhát* maximum 552 képviselő alkotja, melyben benne foglaltatik a 7 szövetségi terület legfeljebb 20, valamint az angol származású indiaiak legfeljebb 2 külön képviselője is. Tagjait az ország választási jegyzékbe regisztrált polgárai öt esztendőre választják, általános, egyenlő, közvetlen és titkos választójog alapján, relatív többségi választási rendszerben. A választást államcsoportokra lebontva bonyolítják le. A folyamat hagyományosan több mint egy hónapot vesz igénybe, mellyel az indiai törvényhozási választások a leghosszabb hasonló processzusnak számítanak a Földön. Különböző fázisai között csak a részvételi adatok kerülnek nyilvánosságra, az eredményeket összesítve közlik azt követően, hogy az összes államcsoport lakossága leadta voksait. A *Lók Szabhá* az Európában is ismert klaszikus törvényhozás szerepét játssza, tagjaival szemben a legfontosabb követelmények az indiai állampolgárság és a betöltött 25. életév.

A *Rádzsja Szabhá* tagjainak száma maximum 250 fő lehet, melyek közül 12-t a köztársaság elnöke nevez ki az ország kulturális és tudományos életének kiemelkedő személyiségei közül. A többi tagot a szövetségi államok és területek törvényhozó gyűléseinek tagjai közül választják az adott terület lélekszámának arányában (de legalább 1 főt). A *Rádzsja Szabhá* elnöki posztját hivatalból a köztársaság alelnöke tölti be, képviselői pedig minimum 30. életévüket betöltött indiai állampolgárok lehetnek. Utóbbiak hat évre kapják mandátumukat, a testület tagságának egyharmadát két évente újítják meg. A felsőház mint testület ezáltal soha nem oszlik fel. Hatásköréhez tartozik, hogy valamennyi törvényjavaslat és alkotmánymódosítási kezdeményezés csak akkor léphet hatályba, ha azt a felsőház is jóváhagyja. Egyetlen kivétel van, és ez a költségvetési törvény, melyet kizárólag az alsóházban lehet beterjeszteni, a felsőháznak pedig mindössze véleményezési joga van ezzel szemben. Minden más esetben a törvényalkotási folyamat megindulhat a két kamara bármelyikében, de a jogszabály hatálybalépéséhez mind a felsőház, mind az alsóház jóváhagyása szükséges.

Az Indiai Köztársaság föderális struktúráját a történelmi hagyományok és az eltérő regionális/kulturális realitások figyelembevételével alakították ki és formálták az elmúlt évtizedekben. India szinte minden szempontból roppant heterogén társadalmában az etnicitás kérdése alkotmányos szinten tabu témának számít. Alapelve, hogy az ország lakossága kizárólag egy nemzetnek tekinthető közösség, az indiai nemzet tagja, függetlenül minden kulturális, antropológiai, szociális vagy vallási tényezőtől. Emellett azonban az alkotmány elismeri a különböző nyelveket beszélő csoportok létezését az indiai nemzeten belül, melyek védelmet élveznek. A függetlenné válást követő évtizedekben az ország föderatív struktú-

⁴ pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=105118

rájának változásában komoly szerepet játszott, hogy a legjelentősebb „nyelvi” (nemritkán persze önálló etnikai identitással is rendelkező), illetve valamilyen okból nagyobb autonómiára törekvő közösségek saját szövetségi államot alkothassanak. Ezt nemcsak az egyes népcsoportok méltányos öngazgatásának lehetősége indokolta, hanem az ország területi integritásának megőrzéséhez kötődő alapvető érdekei is. A saját szövetségi állam megszervezésének lehetősége ugyanis keretet ad ezeknek az európai nemzetek többségénél gyakorta jóval nagyobb lélekszámú közösségeknek arra, hogy ápolják többes identitásukat, kialakíthassanak egy saját belpolitikai játékkeret, és mindennek köszönhetően könnyebben fogadják el az Indiai Köztársasághoz tartozást. Az ország föderális struktúrája 2019 nyaráig 29 szövetségi állami, és 7 szövetségi területi jogállással bíró egységet ölelt fel. E struktúra jelenleg kisebb változáson esik át, mert 2019 augusztusában Dzsammú és Kasmír szövetségi állami státuszának megszüntetésére tett javaslatot az indiai kormányzat. A területet két szövetségi területi jogállású egységre osztanák fel. Amennyiben ez valóra válik, a szövetségi államok száma 28-ra csökken⁵, míg a szövetségi területeké 9-re⁶ nő.

A *szövetségi államok* autonómiájához hozzátartozik, hogy saját kis parlamenteket, ún. törvényhozó gyűléseket (*Vidán Szabhákat*) és kormányokat hozhatnak létre. A szövetségi államok szintjén a köztársasági elnök által ötéves ciklusra kinevezett kormányzók töltik be az „államfői” feladatkört. A kormányzók nevezik ki a szövetségi államok kabinetjeit vezető ún. főminisztereket is, a helyi törvényhozások politikai erőviszonyainak figyelembevételével. Jóllehet, az egyes államok öngazgatási hatáskörei eléggé széles körűek, az utóbbi években különösen az egységes nemzeti piac megteremtése és a gazdaságélénkítés érdekében a központi kormányzat preferálta ezen hatáskörök csökkentését.

A törvényhozó gyűlések Bihár, Mahárástra, Karnátaka és Uttar Pradés államokban kétkamarás, míg a többi esetében egykamarás struktúrában működnek. Ahol van felsőház, az a Törvényhozó Tanács elnevezést viseli. A tagállamok törvényhozó gyűléseinek képviselőit a polgárok választókerületenként, többpárti versengő választások során jelölik ki. Mandátumuk a Lók Szabhá tagjaival megegyezően öt évre szól. A passzív választójog feltételei lényegileg azonosak a központi törvényhozás tagjaira vonatkozókkal.

A *szövetségi területek* sajátossága, hogy közvetlenül a szövetségi kormány fennhatósága alá tartoznak. Élükre a köztársaság elnöke alkormányzót, vagy adminisztrátort nevez ki. A szövetségi államokéhoz hasonló törvényhozó gyűlése, illetve minisztertanácsa csak Delhi és Puducserri városainak van, illetve az ígéretük szerint Dzsammú és Kasmír is rendelkezik majd ilyennel.

⁵ Eszerint a szövetségi államok: Ándra Pradés, Arunácsal Pradés, Asszám, Bihár, Cshattisgarh, Goa, Gudzsarát, Harijána, Himácsal Pradés, Dzsárkhand, Karnátaka, Kerala, Madhja Pradés, Mahárástra, Manipur, Méghalája, Mizóram, Nágaföld, Odisa, Pandzsáb, Rádzsasztán, Szikkim, Tamil Nádu, Telangána, Tripura, Uttar Pradés, Uttarákhand és Nyugat-Bengál.

⁶ Eszerint a szövetségi területek: Andamán és Nikobár-szigetek, Csandigár, Dadra és Nagar Haveli, Daman és Diu, Delhi, Laksadvíp, Puducserri, Ladakh, valamint Dzsammú és Kasmír.

Indiában a központi kormány szerepét az ún. *Szövetségi Minisztertanács* tölti be. Feje, a miniszterelnök gyakorlatilag az indiai állam legfontosabb vezetője. Megbízását a parlamenti erőviszonyok figyelembevételével a köztársasági elnöktől kapja. Igen kiterjedt, több tucat kabinet- és államminiszterből álló kormányának tagjait szintén az államfő nevezi ki az ő javaslatára. A miniszterelnök felel a végrehajtó hatalom működéséért, valamint politikai tanácsokkal látja el a köztársasági elnököt. Noha a végrehajtó hatalom valamennyi intézkedése formailag az elnök nevében születik, lényegében minden döntés a miniszterelnöktől és körétől származik. A választásokon tehát a kormányfőjelöltek személyének, karizmájának, társadalmi támogatottságának meghatározó szerepe van, ahogy az a vizsgált 2019. évi választásokon is érvényesült.

A Szövetségi Minisztertanács az alsóházzal szemben visel kollektív felelősséget, miniszterrel pedig csak olyan személy nevezhető ki, aki tagja a parlament valamelyik kamarájának. Létszáma azonban nem haladhatja meg az alsóház létszámának 15%-át. Kabinetminiszteri posztot betöltő tagjai a miniszterelnök vezetésével alkotják a *Szövetségi Kabinetet*, amely a tényleges kormány funkcióit látja el. Nem ritka, hogy egy-egy kabinetminiszter több, egymással illetékességi körükben sok összefonódást mutató szakminisztériumért is felelős. Gyakorlati szempontból a minisztertanács összetétele az indiai pártrendszer fragmentáltságát, politikai alkufolyamatainak összetettségét is visszatükrözi. A jelentős létszámú apparátus arra ad lehetőséget, hogy az országos pártszövetségek valamennyi fontos és erre igényt tartó notabilitását, illetve a megnyerni kívánt személyeket vezetői poszttal (illetve az ezzel járó javadalmazással és privilégiumokkal) lássa el, ezáltal biztosítva támogatásukat és a stabil kormánytöbbséget. A kilencvenes évek óta az indiai szövetségi kormány felállításában, illetve a törvényhozás folyamatában egyre nagyobb szerep jutott a regionális és etnikai alapokon szerveződő pártoknak. Nélkülük sokáig nem lehetett stabil többséget kialakítani egyik nagy pártnak sem. Noha ez a helyzet a belpolitikai jobbrtolódással és a Bháratíja Dzsanaatá Párt által vezetett szövetség 2014. évi választási győzelmével némileg módosulni látszik, ma is jellemző, hogy az ország pártrendszerében szövetségi szinten két nagy pólus játszik meghatározó szerepet. A hagyományos ideológiai felosztás szerinti jobbközép Bháratíja Dzsanaatá Párt és a balközép Indiai Nemzeti Kongresszus (*Indian National Congress; INC*) vezetésével létrejött pártszövetségek, a jobboldali spektrumot lefedő Nemzeti Demokratikus Szövetség (*National Democratic Alliance – NDA*) és a balközép Nemzeti Progresszív Szövetség (*United Progressive Alliance – UPA*) ez a két erőközpont. Mindketten hasonló eséllyel foglalhattak el kormányzati pozíciót a kilencvenes és kétezres évek folyamán. A továbbiakban érdemes egy kissé részletesebb figyelmet is szentelnünk e két nagy pártszövetségnek, illetve a 2019-es kampányuk idején képviselt elképzeléseiknek.

2. A két nagy párt és kampánytémáik

Az indiai államot a függetlenné válástól kezdve harminc éven át megszakítás nélkül kormányzó Indiai Nemzeti Kongresszus az ország történelmének első modern politikai pártja, még 1885. december 28-án alakult.⁷ Elévülhetetlen történelmi teljesítménye a függetlenségi küzdelem vezetése és a szuverén India alkotmányos és igazgatási struktúráinak megteremtése volt. Hagyományosan balos orientációjú, ám több, egymástól némileg eltérő eszmeiséget képviselő platformot is tömörítő, domináns pártként vált ismertté. E pozíciója az 1990-es évekre lényegi változáson ment át az indiai pártrendszer kiegyensúlyozottabbá válásával, egyúttal – különösen az 1967-es pártszakadást követően – balközép ideológiai arculata is letisztultabb lett. India jelenkori szuverén történelmének első, meghatározó évtizedeiben viselt politikai vonalvezetése mindazonáltal továbbra is legjelentősebb örökségét képezik, mely nyomot hagyott az ország alkotmányos struktúráján és alapelvein, valamint társadalmi törekvésein is. Szociáldemokrata szellemisége ezáltal a demokratikus, szekuláris államrendhez való meggyőződéses ragaszkodással, a kisebbségek és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok elismerésének és védelmének elvével kapcsolódott össze. Nemzetfelfogása alapvetően a területi nacionalizmus elvére épül, melynek értelmében – mint fentebb érintettük – India valamennyi állampolgárát egyenrangú jelleggel az indiai nemzet alkotórészének tekintik, függetlenül anyanyelvétől, vallási meggyőződésétől, társadalmi származásától, vagy éppen antropológiai vonásaitól.⁸ Vezetésében a kezdetektől meghatározó szerepet játszik a Néhrú–Gandhi dinasztia, melynek a negyedik generációját képviselő Ráahul Gandhi, a szuverén India első miniszterelnökének, Dzsaváharlál Néhrúnak dédunokája volt 2019-ben a párt kormányfőjelöltje. Nem vitás, hogy az INC vezetése jelentősen alapoz a család történelmi teljesítményét övező elismerésre és a nosztalgiafaktorra, ám ez immár másodjára bizonyult kevésnek a választási győzelemhez. A Nemzeti Kongresszus társadalompolitikai szemléletmódja ugyanakkor megkönnyítette az együttműködését egyes, erőteljes regionális és etnikai érdekeket artikuláló pártokkal. Kooperációjukat a Kongresszus által vezetett Egyesült Progresszív Szövetség 2004-es létrehozása fejezte ki. További ösztönzést adott ennek a folyamatnak, hogy a huszadik század végére megerősödött hindu nacionalista eszmevilágtól tartó közösségek egyre inkább a Nemzeti Kongresszustól remélték, hogy az országos politikában ellensúlyává válhat a BJP-nek és ebben a 2014. évi választásokig nem is kellett csalódniuk. A Kongresszus jelentős meggyengülése a törvényhozásban azonban nem változtatott azon, hogy e regionális és etnikai pártok zömének nem kínálkozott más erős szövetséges az általuk képviselt érdekek védelméhez.

⁷ *inc.in/*

⁸ Arun R. SWAMY: „Hindu Nationalism- What’s Religion Got to Do With It?” *Asia-Pacific Center for Security Studies, Occasional Paper*, March 2003.

Indiában a jobboldali politizálás vezérerejének számító Bاراتija Dzsanaatá Párt jelenlegi formájában 1980. április 6-án alakult meg⁹ és a kilencvenes években lépett elő a Kongresszus egyértelmű váltópártjává. Mintegy húsz éven át lényegében e két nagy országos politikai szervezet váltógazdasága határozta meg az indiai kormányzat összetételét, egymás természetes alternatíváinak számítottak, más politikai erő pedig nem tudott az övékhez hasonló támogatottságot elérni. Kezdetben azonban a BJP sem volt elég erős ahhoz, hogy egymaga tartsa kezében a kormányrudat. Még 1998-ban hozták hát létre a konzervatív-nacionalista erők koalícióját Nemzeti Demokratikus Szövetség néven. Egyúttal a kilencvenes évek folyamán – annak érdekében hogy kormányzásra alkalmas tényezőként fogadtathassa el magát a társadalom nagy részének szemében – némileg távolodott a hindu nacionalizmus szélsőségesebb irányzataitól és a centrum felé orientálódott.

A BJP által képviselt hindu nacionalizmus markánsan különbözik baloldali riválisának nemzetpolitikai alapvetésétől. A hindu nacionalisták az indiai nemzet alapjának a hinduizmus tradícióiban való közösséget tekintik, mely az ország lakosságának ma is csaknem 80%-ára igaz. Felfogásuk szerint a történelem során a szubkontinensre kívülről érkező vallási/civilizációs hatások (azaz a kereszténység és az iszlám) idegen elemek, melyek jórészt eltérítették az indiai társadalmat és kultúrát autentikus fejlődésének irányától, így végeredményben nemkívánatos következményeket hoztak.¹⁰ Természetesen jóval megengedőbben viszonyulnak az indiai eredetű vallásirányzatokhoz (buddhizmus, szikhizmus stb.), és mint minden eszmeáramlatnak, a hindu nacionalizmusnak is vannak mérsékeltebb és szélsőségesebb képviselői. A függetlenség utáni India társadalmi adottságait figyelembe véve, a keményvonalas hindu nacionalisták belső ellenségképének középpontjába a népesség akkoriban 10, ma már 15%-át kitevő¹¹ muszlimok kerültek, mint a legnépesebb társadalmi csoport, amely nem dél-ázsiai eredetű civilizációs tradíciók szerint él. Pakisztán megalakulása és ellenségessé váló viszonya Indiával megerősítéssel szolgált a szemükben erre a gondolkodásmódra. Témánk szempontjából mindez annyiban bír jelentőséggel, amennyiben magyarázza a 2014 után igen erős felhatalmazással kormányra került Naréndra Módí kabinetjének politikáját, illetve az azt kísérő feszültségeket. Napjainkra ugyanis sokan úgy vélik, a keményvonalasabb törekvések (melyek persze teljesen soha nem tűntek el) újra nagyobb teret kaptak a BJP politikájának formálásában. 2014–2019 között a hindu nacionalista szervezetek befolyása egyre nagyobb méreteket öltött az ország kulturális és oktatási életében, felerősítve az India alkotmányos és társadalmi alapértékeinek (főként a szekularizmus elvének, a sokszínűség védelmének és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok támogatásának) eróziójához kapcsoló-

⁹ www.bjp.org/

¹⁰ BALOGH András et. al: „Nemzet és nacionalizmus”, Korona, Bp, 2002. 204-207. és GÁTHY Vera: „India – a múltból a jövő felé” Typotex, Bp., 2017. 213–216.

¹¹ www.census2011.co.in/ és dw.com/en/narendra-modis-foreign-policy-challenges/a-17662599

dó félelmeket.¹² Különösen a hinduizmus dominanciájának erősítésére, illetve ezzel összefüggésben az indiai történelem újraértelmezésére irányuló nyílt vagy burkoltabb erőfeszítések¹³ keltettek ellenérzéseket az ország értelmiségi elitjének és vallási kisebbségeinek egy részében. Tény ugyanakkor, hogy a társadalom többségének e jelenségek nem okoztak különösebb érdeksérelmet, számukra a gazdasági folyamatok és a mindennapi életfeltételek alakulása sokkal fontosabb orientációs tényezők voltak választási preferenciáik alakulásában.

Ilyen feltételek mellett a 2018–2019-es évek választási kampányidőszakának az addig kormányzó Nemzeti Demokratikus Szövetség indult neki egyértelmű főlény-nyel. Naréन्द्रa Módi első kormányzati ciklusában lényegében sikerült megőrizni a jobboldali erőket nagyarányú támogatottágát, jóllehet, az ellenzék számára is adódott lehetőség a kritikára a kormánypolitikával szemben. Különösen az indiai társadalmat erősen foglalkoztató munkahelyteremtés és életkörülmények javítása tekintetében könyvelhetett el kevesebb eredményt annál, mint amit korábban ígért. Módi kormányának munkahelyteremtési kísérletei a széles körben hirdetett iparosítási politika (Make in India) dacára nem tudtak enyhíteni a fojtogató munkanélküliségen. Ez utóbbi 2019 áprilisára 7,6%-os hivatalos arányával már 45 éves történelmi csúcson állt.¹⁴ Az indiai fekete- és szürkegazdaság visszaszorítása érdekében meglepetésszerűen, 2016 novemberében bevezetett rúpiareform pedig leginkább kellemetlenséget okozott a lakosság számára, tényleges gazdasági haszon alig származott ebből.¹⁵

Választási manifesztumában a Nemzeti Kongresszus alapozott is a gazdasági nehézségekre.¹⁶ Különösen a munkahelyteremtés és az állástalanság elleni küzdelem kapott hangsúlyos helyet választási ígéreteik között. Emellett fontos kommunikációs elem volt a BJP agresszív, kirekesztő, kevesek anyagi gyarapodását hozó ideológiai beállítódásának hangsúlyozása, mellyel szemben a Kongresszus minden állampolgár gyarapodását elősegítő, befogadásra és harmóniára törekvő eszmeiségét állította szembe. Hagyományos, Európában is jól ismert korteshadjáratokhoz tartozó kommunikációs elemek ezek, az indiai társadalom számára azonban az elmúlt évek tapasztalatai nyomán jól érthető üzeneteket hordoztak. A kongresszus választási manifesztumának első 13 fejezete gazdasági és szociális természetű kérdésekkel foglalkozott. Emellett feltűnően hangsúlyos szerepet kaptak a lakosság különböző kisebbségi, illetve periferikus szerepet játszó csoportjai felé tett gesztusok és ígérek. Utóbbi tekintetben a párt az egyenlő párbeszéd és a konszenzusteremtés, illetve jogbiztosítás alaptörekvéseit hangsúlyozta, mintegy szembe állítva elgondolásait a kormányoldal többségi dominanciára épülő gyakorlatával. Nem vitás, ez a gyakorlat legalábbis erősen megosztó hatással volt a társa-

¹² Ld. pl.: theconversation.com/india-how-some-hindu-nationalists-are-rewriting-caste-history-in-the-name-of-decolonisation-114133

¹³ Ld. pl.: www.nytimes.com/2019/05/17/opinion/india-elections-modi-history.html

¹⁴ www.businessday.in/sectors/jobs/unemployment-rate-in-india-april-data-number-of-jobless-in-india-unemployment-in-india-april-7-per-cent/story/342811.html

¹⁵ JÁRI Ferenc: „A Módi-kormány négy éve” *Fókuszban – India – az ébredő nagyhatalom* 2018/4. 25–31., 29.

¹⁶ manifesto.inc.in/pdf/english.pdf

dalom különböző csoportjaira nézve, és ez lehetőséget teremtett a pártok közötti törésvonalak reprezentálására, a tömegbázis mozgósítására. Mindennek dacára a jobboldali kormány érezhetően jobban meg tudta győzni a tömegeket saját kompetenciájáról, jól hatott a hazafias és vallásos érzelmekre, melyekben nem melleleg a barátságos médiakörnyezet is nagy segítségére volt.

Saját választási manifesztumában a BJP lényegében az eddigi munka folytatását ígerte, természetesen a vélt vagy valós eredményeket kidomborítva.¹⁷ Szemben riválisának gazdaság- és szociálpolitikai orientációjával, itt a honvédelem és belbiztonság ügyei kerültek első helyre az ígéretek sorában. A gazdaságpolitika tekintetében pedig fenntartották az eddig is vezérfonalként szolgáló „globális gyártóközpont” elképzelését, melyet terveik szerint az infrastruktúra gyors fejlődése támogatna meg. Nem meglepő módon a kényes problémákra a manifesztum nem igazán reflektált, de azt többször megerősítette, hogy a kormány elkötelezett a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokból származók támogatásának fenntartása mellett, valamint védendőnek tartja valamennyi nyelvi és kulturális csoportot. 2014-ben a párt még szükségét érezte, hogy a muszlim indiaiak felé is tegyen szerény gesztusokat. Erre volt példa az általuk nagy becsben tartott urdu nyelv pozícióinak védelméről szóló ígéret a BJP akkori választási manifesztumában.¹⁸ 2019-ben ez a szándék már alig figyelhető meg. A vallási kisebbségek méltóságteljes fejlődésének biztosítására egy mondatban tesz utalást. Egyedül itt nevezi meg a muszlimokat is egy felsorolásban.¹⁹ Noha a kulturális örökség védelméről szóló politikai elvek áttekintésében természetesen helyet kap valamennyi kulturális, vallási és spirituális jelentőséggel bíró történelmi helyszín megőrzése és bemutatása, a hinduizmushoz kötődő célok érezhetően elsőbbséget élveznek.²⁰ Szimbolikusan hitet tesz ugyanakkor a manifesztum Gandhi öröksége mellett, mellyel a párt mérsékeltébb arculatát igyekszik erősíteni. Naréन्द्रa Módi kormányát ugyanis az elmúlt években rendre érték olyan vádak, hogy el kívánja távolítani az országot a függetlenségi harc záró szakaszát és az első szuverén kormány munkáját meghatározó alapértékektől, és megkérdőjelezi azok megfogalmazóinak, Mahátma Gandhinak és Dzsaváharlál Néhrúnak a politikai örökségét. Nem vitás, hogy a szóban forgó pont az ezen vádakra fogékony, mérsékelt és szekuláris értékeket valló indiaiak megnyugtatását szolgálta. További érdekesség mindössze, hogy – különösen persze a fiatalok körében – a nemzeti egységtudat erősödését Módi kormánya egyebek mellett a sportélet lényegi fejlesztésével kívánja elérni.

Dacára annak, hogy a BJP választási győzelmét a legtöbb szakértő biztosra vette, 2018–2019 fordulójára a közvélemény-kutatások lassú lemorzsolódást regisztráltak a kormánypárt szavazóinak körében, ami ha vereségét még nem is, de azt előrevetítette, hogy további kormányzásához koalíciós partnerekre szorulhat. Módi a

¹⁷ assets.documentcloud.org/documents/5798075/Bjp-Election-2019-Manifesto-English.pdf

¹⁸ bjpelectionmanifesto.com/pdf/manifesto2014.pdf 17.

¹⁹ Lásd 15. lj. 34.

²⁰ Lásd 15. lj. 36.

külső fenyegetettség és a Pakisztán-ellenesség kártyáinak kijátszásával fordított a számára kedvezőtlen tendencián. Ehhez egy megtorló művelet szolgáltatta a hátteret, melyet névleg a Dzsaiss-i-Mohamed (Mohamed Hadserege) nevű, pakisztáni bázisú militáns szervezet február 14-i kasmíri öngyilkos merényletére reagálva hajtott végre az indiai légiőr február 26-án. Behatolván Pakisztán légterébe az indiai vadászrepülőök sikeres csapást mértek a szervezet balakoti kiképzőtáborára.²¹ Bár előre lehetett látni Iszlámábád ellenséges reakcióját, az is igen valószínű volt, hogy Pakisztán nincs felkészülve a konfliktus valódi eszkalálódására, így inkább elkerülné ezt. Módi kormánya pedig a hazafias lelkesedés felszításával eluralta a választásokat megelőző nem egészen másfél hónap közbeszédét. A kialakult helyzet még az ellenzék egy részét is arra kényszerítette, hogy az indiai katonák hősiességének méltatásával közvetve bár, de megerősítse a honvédó kormány nimbuszát.²² Ilyen feltételek mellett a kabinet népszerűsége újra növekedésnek indult és a választások előestéjén a mandátumbecslések már abszolút többséget jósoltak neki. Az április–májusi voksoláson e forgatókönyv lényegében érvényesült is.

3. A választások eredményei

Sajátos módon a választások eredményeképpen mindkét nagy országos párt könyvelhetett el sikereket, melyeket elsősorban képviselőhelyeik számának növekedése félmjelzett. Mindez szövetségi szinten az indiai politikai élet bipoláris jellegének újbóli erősödése felé ható jelenség, azzal a fontos kitételrel, hogy a kilencvenes–kétezres éveket jellemző erőegyensúly nem látszik helyreállni és továbbra is a BJP fölényes dominanciája figyelhető meg.

A BJP még korábbi, akkor földcsuszamlásszerűként jellemzett választási győzelmét is felülmúlta. Több mint 37,3%-os országos szavazatarány mellett 21 helyet szerzett többet a Lók Szabhában²³, ahol így összesen 303 mandátumot tudhat magáénak. Jelöltjei főként Odisa, Karnátaka, Nyugat-Bengál és az északkeleti államok választókerületeiben bizonyultak erőseknek. Általánosságban is elmondható, hogy a BJP és ideológiája India északi és északnyugati–nyugati térségeiben a leginkább népszerű, itt találhatóak a párt legszilárdabb bázisai.²⁴ Markáns választási eredménye azt is jelenti, hogy Naréndra Módi abszolút többséggel a háta mögött nézhet új ötéves kormányfői ciklusa elé. Hozzájárulnak mindehhez a Nemzeti Demokratikus Szövetség további tagjainak mandátumai, melyek közül a legnagyobb képviselőcsoportokkal a Shiv Sena (18), az egyesült Dzsanata Dal (16) valamint a Lók Dzsanahakti Párt (6) rendelkezik. A többi tagszervezet, illetve időköz-

²¹ Erről bővebben: HÁDA Béla: „Az Amerikai Egyesült Államok Dél-Ázsia stratégiájának elvi alapjai és gyakorlati ellentmondásai” *NKE SVKI Elemzések* 2019/10.

²² Ld.: HÁDA Béla: „India a 2019. évi választások után – Naréndra Módi hindu nacionalista kormányzásának fény- és árnyoldalai” *NKE SVKI Elemzések* 2019/12.

²³ <http://results.eci.gov.in/pl/en/partywise/index.htm>

²⁴ thehinducentre.com/the-arena/current-issues/article27515806.ec

ben a győzteshez csatlakozó, eredetileg az ellenzéki oldalhoz tartozó képviselők mandátumaival kiegészítve 2019 augusztusára 405 képviselője lett a kormányoldalnak, ami már kényelmesen meghaladja a kétharmados többséget.²⁵

Jóllehet, a kormányalakítás lehetőségétől igen távol végzett, sajátos módon az Indiai Nemzeti Kongresszus is láthatott eredményeket a választási szereplésében. 19,5%-os országos szavazati aránya lényegében megegyezett az öt évvel korábbival, ami úgy is értelmezhető, hogy megállt a lecsúszása és stabilizálódott a tömegbázisa. Persze mint utaltunk rá, a BJP nemzet- és társadalomképével elégedetlen csoportok logikusan a Kongresszusban találhattak politikai támaszt, így e jelenleg voltaképpen előre látható volt. Képviselőinek száma még emelkedett is nyolc fővel, minek következtében 52 fős frakciót tudhat magáénak.²⁶ Igazán sikeres azonban csak Keralában és Pandzsábben volt. Ezt az Egyesült Progresszív Szövetséghez tartozó szervezetek közül még a Tamil Nádu-i Drávida Munnétra Kadzsaham 23 mandátuma támogatja meg említésre érdemes mértékben. Mindent egybevetve, az Egyesült Progresszív Szövetség összesen 92 mandátumot szerzett, ami 32-vel több, mint 2014-ben. Az ellenzék maradék 47 mandátumán további pártok és szervezetek osztoznak, amelyeket némi nagyvonalúsággal „harmadik oldalként” szoktak összefoglalni, jóllehet szervezett önálló pólusként nem lehet számításba venni, inkább a szövetségén kívüliek csoportjának tekinthetőek.

Az (Dzsammú és Kasmír kiesésével) immár 28 szövetségi államból 19-ben szintén a Nemzeti Demokratikus Szövetséghez tartozó párt birtokolja a többséget a törvényhozó gyűlésben. Ennek köszönhetően 2019 augusztusában a 245 tagú felsőházban 115, nyíltan a kormányoldalhoz tartozó képviselő foglalt helyet. Általános nézet, hogy Naréन्द्रa Módi kabinetjének a Rádzsja Szabhában is stabil többsége lesz rövid időn belül, minek birtokában a korábbiaknál is nagyobb mértékben szabhatja át az ország alapvető struktúráit, akár az alkotmány érintésével is.

4. Záró gondolatok

A 2019. évi indiai választások megerősítették azt a nézetet, miszerint az indiai politikai élet jobbra tolódása nem pusztán a Nemzeti Kongresszus 2004–2014 közötti kormányzásának utolsó éveivel szembeni protest hangulat tiszavirág-életű terméke, hanem egy tartós átrendeződést takar, amely hosszabb távon határozhatja meg az indiai politikum fejlődését. Jelenleg az sem zárható ki, hogy a BJP akár egy olyan tartósan hegemón pozíciót is betölthet az indiai pártrendszerben, melyhez hasonlót az INC tudhatott magáénak a függetlenné válást követő három évtizedben. Érdeemes felidézni, hogy a baloldali ellenzék vezető ereje a fokozódó választási részvétel mellett sem tudta növelni a támogatóinak arányát, ami legfeljebb csak részben írható a kormányoldal hatékonyabb mozgósításának számlájára. Sokak számára ez egy-

²⁵ loksabhaph.nic.in/Members/PartyWiseStatisticalList.aspx

²⁶ results.eci.gov.in/pc/en/partywise/index.htm

általán nem megnyugtató, és nem pusztán a politikai egzisztenciájuk jövőjének szempontjából. A hindu nacionalista elit nemzetfelfogása, kulturális és társadalmi törekvései erősen kikezdi az ország függetlenné válása óta érvényes társadalmi és alkotmányos alaptéziseit. Széles körű várakozás, hogy a BJP rendkívül erős felhatalmazását igyekszik majd az ország alkotmányának módosítására is felhasználni az általa idealizált India megteremtése érdekében. Az alkotmánymódosítás feltételei persze szigorúak, a törvényhozás mindkét házában legalább kétharmados arányban kell támogatnia azt, a tagok többségének jelentléte és érvényes szavazata mellett. Ugyanakkor az ország föderatív struktúráját érintő cikkelyek módosításának hatálybalépéséhez meg kell szerezni a szövetségi államok törvényhozó gyűléseinek nem kevesebb, mint egyharmadától is.²⁷ Emellett az indiai alkotmánybírók szerepét is betöltő Szövetségi Legfelsőbb Bíróság egy még 1973-ban meghozott, iránymutató határozata megalapozta az ún. *alapstruktúra doktrínáját*. Eszerint a jövőbeni alkotmánymódosítások nem helyezhetik hatályon kívül az alkotmányos rend alapját képező elveket. Ezen elvek pontos köre erősen függ a bírói értelmezéstől, a legelterjedtebb nézet szerint azonban feltétlenül részét képezik a republikánus és demokratikus politikai berendezkedés, a hatalommegosztás, a szekularizmus, a föderális államberendezkedés, a jogállamiság elvei, valamint hogy az alkotmány a jogforrási rangsor csúcán helyezkedik el, felette más jogforrás nem lehet.²⁸ Amennyiben az alapstruktúra doktrínájával ellentétes alkotmánymódosítási határozatok születnek a törvényhozásban, a Legfelsőbb Bíróság megsemmisíti azokat. Mindez természetesen nagyfokú óvatosságot indokol a mindenkori kormányzat részéről az alkotmánymódosítások kezdeményezésénél.

Nem melleleg, a hinduizmus (de facto egyébként is érzékelhető) dominanciájának további erősítése, esetleg kizárólagossá tétele súlyos érdeksérelmekkel járna a lakosság más vallású csoportjai, különösen a több mint 170 milliós muszlim közösség számára. Naréndra Módí kormányzásának első ciklusa is bővelkedett az utóbbiak által sérelmezett fejleményekben, ám mikor 2019 augusztusának elején az újráválasztott kormány betérjesztette Dzsammú és Kasmír szövetségi állami státuszának megszüntetéséről és két területegységgé való felosztásáról szóló határozattervezeteket, átlépett egy korábban tiszteletben tartott határt. India egyetlen jelentős kiterjedésű, markánsan muszlim többségű területe addig a többi szövetségi államénál is szélesebb körű belső önrendelkezéssel bírt, mely egyebek mellett hatékonyan akadályozta a kulturális arculatának megváltoztatására irányuló esetleges kísérleteket is. Módí kormányának kezdeményezése a szövetségi területek szintjére veti vissza a térséget és gyakorlatilag megnyitja az utat az „elhindusítása” előtt, hangos felháborodást keltve az érintett lakosság és az ellenzéki politikai erők sorában is. A BJP óriási többsége a törvényhozásban azonban elérhető távolságba hozta számukra e régóta dédelgetett nacionalista álmod, egyúttal demonstrálta, hogy az egyébként rendkívül heterogén indiai társadalomban is negligálhatóvá

²⁷ Lásd 2. lj. 240.

²⁸ legalserviceindia.com/articles/thyg.htm

válhat az érdemi párbeszéd és a többség érdekére (vagy akaratára) való hivatkozás igen megosztó politikai lépésekhez is hivatkozási alapot adhat. Pakisztán éles tiltakozása a lépés ellen pedig arra ad lehetőséget, hogy a kasmíri muszlimok mellett kiállókát tulajdonképpen idegen érdekek szószólóiként bélyegezzék meg. Az alkotmánymódosítás buktatói azonban itt is érvényesültek. Hogy elkerüljék az alkotmányjogi viták legalább egy részét, a kormány nem szabályos eljárásban törölte az alaptörvényből a Kasmír speciális státuszát biztosító részeket, hanem kihasználva egy, csak ennek a területnek az esetében létező kiskaput, elnöki rendelettel számolta fel azokat, majd a volt tagállam átszervezésével helyrehozhatatlanná tette a megelőző állapotot.²⁹ Tette mindezt annak tudatában, hogy az indiai alkotmányjogász-társadalom körében is felmerültek olyan vélemények, hogy a Kasmír státuszának megváltoztatására tervezett lépések nem fogják kiállni az alkotmányosság próbáját.³⁰ Az előttünk álló öt esztendő egyik nagy kérdése tehát, hogy a hindu nacionalista kormány mennyit őriz majd meg a jelenkori független India alkotmányos alapértékeiből és politikai hagyományaiból. Egyúttal ma még az is megjósolhatatlan, hogy a nemzet(át)építési és hatalomtechnikai törekvései milyen hosszú távú áldozatokat követelnek majd a Föld egyik legsokszínűbb társadalmától.

Irodalomjegyzék

- BALOGH András et. al: „Nemzet és nacionalizmus”, Korona, Bp, 2002. 204–207.
 BIEBER, Florian: „Is Nationalism on the Rise? Assessing Global Trends” *Ethno-politics*, 2018/5. 519–540.
 GÁTHY Vera: „India – a múltból a jövő felé” Typotex, Bp., 2017. 213–216.
 HÁDA Béla: „Az Amerikai Egyesült Államok Dél-Ázsia stratégiájának elvi alapjai és gyakorlati ellentmondásai” *NKE SVKI Elemzések* 2019/10.
 HÁDA Béla: „India a 2019. évi választások után – Naréन्द्रa Módi hindu nacionalista kormányzásának fény- és árnyoldalai” *NKE SVKI Elemzések* 2019/12.
 JÁRI Ferenc: „A Módi-kormány négy éve” *Fókuszban – India – az ébredő nagyhatalom* 2018/4. 25–31. 29.
 SWAMY, Arun R.: „Hindu Nationalism- What’s Religion Got to Do With It?” *Asia-Pacific Center for Security Studies, Occasional Paper*, March 2003.

Kulcsszavak: India, választások, Naréन्द्रa Módi, hindu nacionalizmus, törvényhozás, pártrendszer

HÁDA BÉLA
 tudományos munkatárs
 Stratégiai Védelmi Kutatóintézet
 hada.bela@uni-nke.hu

²⁹ thehindu.com/news/national/other-states/explained-how-the-status-of-jammu-and-kashmir-is-being-changed/article28822866.ece?homepage=true

³⁰ indiatoday.in/magazine/the-big-story/story/20190819-downsizing-kashmir-1578639-2019-08-09